

LIMÅ BRUK

Siljansnäs socken

Leksands kulturmiljöprogram

Författare

Kristoffer Ärnback

Antagen av samhällsbyggnadsutskottet 2021-05-27

LIMÅ BRUK

Siljansnäs socken

Leksands kulturmiljöprogram

Författare

Kristoffer Ärnäck

Redaktion

Lars Jönses och Kristoffer Ärnäck

Omslag: Ovanligt stor timrad trösklada sannolikt uppförd i början av 1800-talet tillhörande Limå bruks fågård, som förut var fyrkantsbyggd. Limå bruk 1:7.

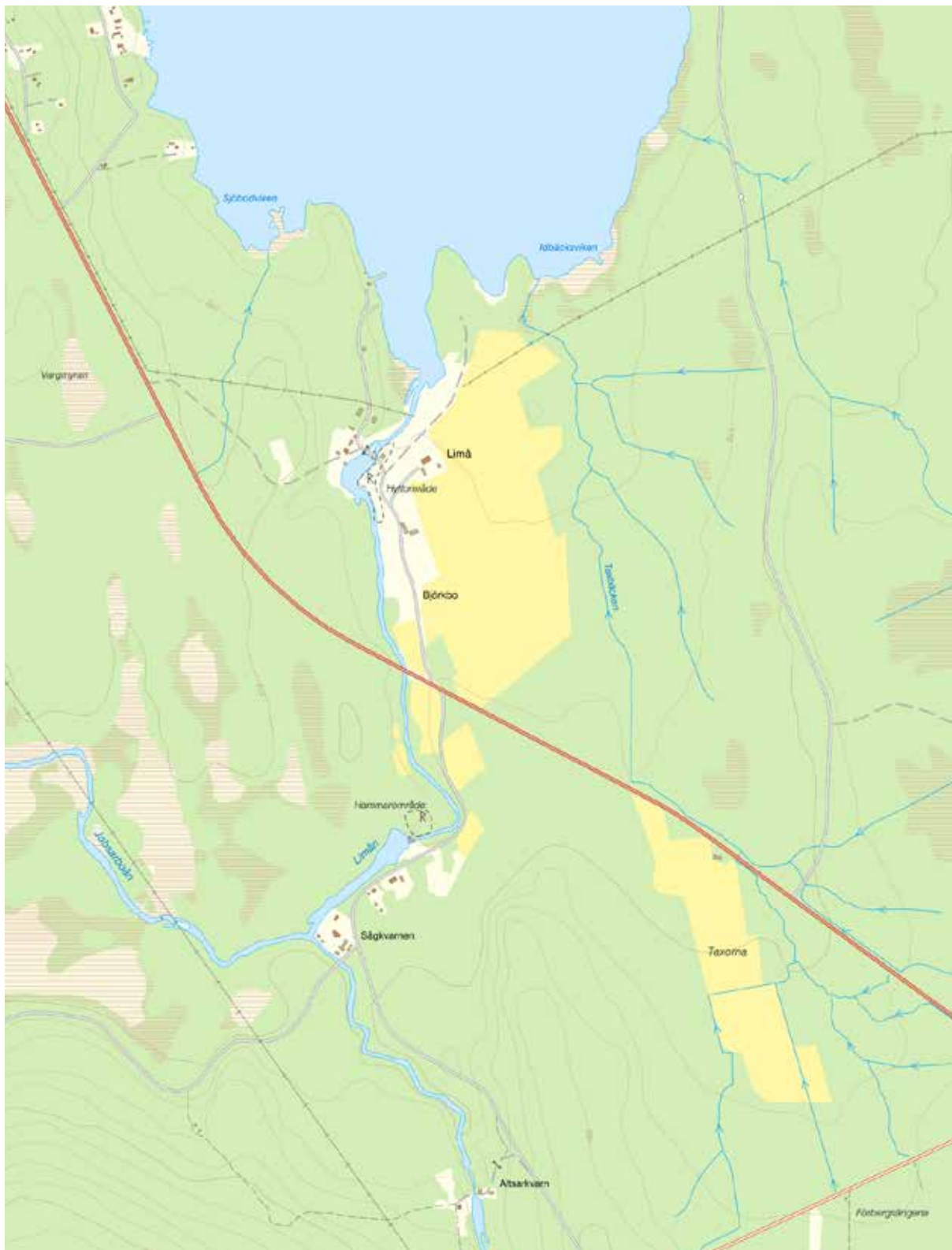
Fotografier och illustrationer: Om inget annat anges, Kristoffer Ärnäck, Dalarnas museum. Om inget annat anges härstammar rapportens kartor från Lantmäteriets tjänster *Historiska kartor* samt *Kartor, flygbilder och ortnamn*. Kartorna används i rapporten under Dalarnas museums avtalsnummer: ©Lantmäteriet 12014/00618

© Dalarnas museum 2021

ISSN:

Innehåll

Beskrivning	7
Översiktlig historik	7
Beskrivning	7
Värden	8
Järnframställning vid Siljan	8
Värdekarta	14
Vad är ett kulturmiljöprogram?	15

Limå bruk är beläget i den västra delen av nuvarande Siljansnäs socken. Miljön omfattar äldre bruksbebyggelse vid Limån som har sitt utlopp i Siljan i norr. Det markerade hyttområdet ovan platsen som kallas Sägkvamen var Övre bruket.

Beskrivning

ÖVERSIKTLIG HISTORIK: Limå bruk är beläget i Siljansnäs socken, i den västra delen av nuvarande Leksands kommun. Som namnet antyder är Limå platsen för ett historiskt järnbruk där järn från gruvor i Åls socken bearbetades till bland annat stångjärn, plåt och spik. Bruket började anläggas 1804 och verksamheten var uppdelad mellan tre anläggningar vid Limå, Övre bruket (nuvarande Sågkvarnen) samt Brahammars bruk uppströms Limån. År 1855 köptes verksamheten vid bruket av Stora Kopparbergs Bergslags AB. Efter övertagandet kom Brahammars bruk att avvecklas, varvid den gamla bruksherrgården där såldes till grosshandlaren C J Söderlund som använde stommen för en ny byggnad i Leksands-Noret. Byggnaden kallas idag Gamla Sparbankshuset. År 1872 kom även bruket i Limå att nedläggas slutgiltigt och verksamheten förekom därefter enbart vid det så kallade Övre bruket (Sågkvarnen). Verksamheten vid Övre bruket nedlades 1878, samma år som Domnarvets Jernverk i nuvarande Borlänge invigdes. Limå bruk ligger i Leksands kommun och Siljansnäs socken, varav den senare bildades 1875 och innefattar ett område motsvarande före detta Näsbygge fjärding i Leksands socken. Samtidigt som socknen bildades Siljansnäs landskommun, till vilken Limå bruk hörde fram till dess att landskommunen uppgick i Leksands kommun 1974.

BESKRIVNING:

- Limå bruk finns nära Limåns utlopp i Limåviken till Siljan och omfattar dels en äldre flygelställd mangård av herrgårdskaraktär med salsbyggnad från 1842, bodar från 1815 samt stall från 1804, dels en fägård som förut varit fyrkantsbyggd. Idag kvarstår dock endast två längor med ekonomibyggnader vid fägården: ett magasin från tiden kring 1870 samt en ovanligt stor trösklada med klockspel. Öster om ån finns även en återstående del av brukets hytta och i ån bevarade äldre stenmurar från tiden då anläggningen var i bruk. Västerut från ån finns en före detta dammstuga i form av ett korsplanshus samt några äldre bodar. Norrut finns två magasin varav ett är uppfört 1804 i timmer och är av imponerande storlek för att vara ett timmerhus. De flesta av brukets äldre byggnader är timrade och ovanligt stora för att vara timmerhus.
- Många av de byggnader som ursprungligen fanns vid bruket har rivits, vissa i sen tid. Däribland en karaktäristisk arbetarbostad vid anfarten från söder. Arbetarbostaden uppfördes ursprungligen i Brahammar 1826 och flyttades till platsen 1858. Äldre flygfoton visar vidare att Limå bruks mangård hade en väl ordnad trädgårdsanläggning åtminstone fram till tiden kring år 1960. På området fanns även stora kolhus, iskällare, ytterligare arbetarbostäder och flera mindre fähus.

- Öster om Limån finns stora arealer med odlingsmark som sannolikt kom att ianspråkta i samband med att bruket kom till. De stora odlingsytorna var sannolikt en mycket viktig förutsättning för livet på bruket och efter att järnframställningen nedlagts fortsatte anläggningen att nyttjas som jordbruk. Odlingsmarken är möjligen belägen på före detta myrmark som genom dåtidens nya rön kunde torrläggas och omvandlas till odlingsmark. En annan sådan yta med stort omfång är Taxorna sydöst om Limå bruk. Vid Taxorna finns en mycket stor timrad trösklada. De stora odlingsmarkerna sammanhänger överlag med de ovanligt stora ekonomibyggnader som finns eller har funnits vid Limå bruk.
- En bit söderut, uppströms längs Limån ligger Övre bruket eller Sågkvarnen som platsen kallas idag. Där finns en lämning från stångjärnshammare samt en nyare tillkommen skola. Ytterligare en bra bit söderut ligger Brahammar, som dock endast berörs rent historiskt i denna rapport.

Värden

Nedan beskrivs de värden som kulturmiljön bedöms besitta. I detta kulturmiljöprogram beskrivs kulturhistoriska och estetiska värden. Alla värden förklaras i sitt sammanhang, men utefter en förutbestämd grundmall som är lika för varje plats eller by.

Järnframställning vid Siljan

Limå bruks äldre historia har redogjorts för av Ulrich Lange i *Limå bruk: historia och bebyggelse 100 år efter nedläggelsen* samt av Roland Andersson i *Byar och fåbodar i Leksands kommun*. Platsen beskrevs även av Karl-Erik Forsslund i *Med Dalälven från källorna till havet*.

Limå bruk är beläget invid Limån i västra delen av nuvarande Siljansnäs socken. Bruket började uppföras kring 1804 och då »i alldeles obruten vildmark«. Initiativtagare var assessorn M Hellsén och brukspatronen D Ström i Falun. 1803 inträdde emellertid lagmannen J Noræus och justitierådet S Noræus som bolagsmän istället för Hellsén. År 1805 utfärdades privilegium för en masugn, tre stångjärnshammare med sex härdar och en hammare med härd för ämnessmide. Masugnen nyttjades för att förädla malm till tackjärn. Tackjärn, eller *råjärn* som det även ibland kallas, hade en kolhalt över 4 % och var därför för sprött för att smidas, valsas eller härdas. För att tackjärnet skulle bli användbart behövdes ytterligare förädling genom så kallad *färskning*. Färskningen syftade till att sänka kolhalten på järnet. Efter färskningen kunde järnet valsas eller smidas till långa stänger i en *stångjärnshammare*.

Den gamla hyttan till Limå bruk. Här tillverkades tackjärn som senare förädlades till stångjärn vid bland annat Övre bruket och Brahammars bruk. Björken 153:2.

Den mäktiga hyttdammen vid Limå bruk har stödmurar sannolikt tillkomna kring 1804, när bruket först uppfördes.

Bruksherrgården vid Limå bruk uppfördes kring 1804 och är en ovanligt stor anläggning för Siljansnäs och Leksandsbygden. Limå bruk 1:7.

Trösklogen vid Limå bruks fägård. På taket finns en vällingklocka, som användes för att signalera arbetsdagens början och slut och sammankalla till måltider. Limå bruk 1:7.

Ovanligt stor timrad tröskloge vid Taxorna, som sannolikt även varit odlingsmark och slogmark till Limå bruk. Limå bruk 1:12.

Stångjärnshammaren nyttjades även i ett tidigare skede i processen i syfte att pressa ut kol och slagg från nyligen färskat järn. Järnframställningen krävde vid sidan av tillgång på malm, stora mängder bränsle i form av kol samt vattenkraft för stångjärnshammarens kontinuerliga drift. Sannolikt kom platsen vid Limåns utlopp i Siljan att väljas just på grund av den goda tillgången på vattenkraft, skog som bränsle för härdarna samt fraktmöjligheterna över Siljan och Österdalälven. Malmen som förädlades vid Limå bruk hämtades från brukets egenägda gruvor i Sommarberg, Blackberg och Valsarfsberg i Åls socken samt från Strandgruvan i Vika i Mora socken. Transporten skedde i huvudsak via vattenvägarna. Till Limå bruk hörde även Laxsjö masugn i Stora Tuna socken. En del av det tackjärn som tillverkades där fraktades vintertid genom skogen norrut till Snöå bruk i Järna socken för vidare bearbetning. Under perioden då Limå bruk tillkom var bergsbruket i Sverige reglerat av Bergskollegium – ett centralt ämbetsverk i Sverige vars syfte var att främja, leda och kontrollera gruvnäringen. Det var *Bergskollegium* som utfärdade de privilegiebrev som krävdes för att påbörja järnframställning och ämbetsverket kunde därmed bestämma i vilken omfattning, hur och var sådan verksamhet kunde uppkomma.

Anläggningen som den först uppfördes 1804–1805 omfattade masugnen med tillhörande damm, en mulltimmerhytta samt herrgård och arbetarbostäder i Limå. Till anläggningen hörde även diverse ekonomibyggnader och uthus. År 1805 kom även bygget av Brahammars bruk i samma regi att påbörjas cirka fem kilometer söderut uppströms Limån. På Brahammars bruk tillkom en hammarsmedja med två härdar. År 1813 expanderade verksamheten med anläggandet Övre bruket på platsen som idag kallas Sågkvarnen. Här tillkom hammarsmedja, kolhus, järnbod samt arbetarbostad med uthus.

Limå bruks verksamhet omfattade även ämnessmide. Men verksamheten kom inte att bli lönsam förrän 1815. Samma år uppfördes en ässa för förädlande av ämnesjärn och en plåthammare samt ett manufakturverk med tre spikjärnshammare. År 1833 upphörde tillverkningen av tackjärn vid Limå bruk för att koncentreras till masugnen i Laxsjö. Tackjärnen fraktades sedan till hammare i Brahammar och Övre bruket. Därmed specialiserades tillverkningen mot stångjärn och tillverkningen av spikjärn lades i malpåse. År 1838 utökades verksamheten ytterligare med en stångjärnshammare, tullmjölskvarn samt två sågkvarnar. År 1852 upptogs åter tillverkningen av spikjärn och i samband med detta utbyttes en stångjärnshärd i Brahammar mot tre spikhamrar. Till en början hade bruket enligt Forsslund stämpel med:

»... 1805 Dalpilarna med ett L i övre vinkeln, allt inom en ring; 1819 en lodrät pil genom ett N (Noræus); 1855 L och B på sidorna om en sned pil (Limå och Brahammar) ; 1857 en lodrät pil genom Bergslagets märke (en fyrkantram, föreställande ett timrat schakt sett uppifrån)...«

Bruket övertogs som nämnts i den översiktliga historiken ovan, av Stora Kopparbergs Bergslags AB 1855. Detta skedde efter att bruket redan ett par gånger växlat ägare. I samband med övertagandet kom Brahammar att börja

*Magasin uppfört 1804 vid
Limå bruk. Limå bruk 1:7.*

avvecklas och tio år senare hade all verksamhet där upphört. År 1860 återupptog man tackjärnstillverkningen i Limå och i samband med detta kom hyttan att renoveras och byggas om. Verksamheten kom dock enbart att pågå fram tills 1872, varvid Bergslaget återigen stängde verksamheten. Från och med 1873 kom således verksamheten endast att omfatta stångjärnssmide vid Övre bruket. En husbehovssåg och en kvarn fanns dock kvar i Brahammar respektive Limå. I samband med att Domnarvets Jernverk invigdes 1878 nedlades Limå bruk slutgiltigt. Nedläggningen kan förstås i kontext till den så kallade »bruksdöden« som inträffade under 1800-talets senare hälft. Bruksdöden var en slags strukturrationalisering där många små bruk nedlades till fördel för ett fåtal större nytillkomna järnverk där Domnarvets Jernverk var att betrakta som enormt till sin skala. Förändringen skedde bland annat i ljuset av ökad internationell konkurrens till följd av nya tekniker som möjliggjorde en större produktion och mer kostnadseffektiv tillverkning av järn och stål i andra länder. Efter nedläggningen kom dock viss annan verksamhet att ske i Limå, exempelvis omfattande jordbruk och träkolsframställning. Brukets herrgård har även ibland nyttjats som kursgård för Bergslaget.

En viktig förutsättning för brukets drift under 1800-talet var tillgång på bränsle i form av träkol. Kolförsörjningen sköttes genom ett system av arrendegårdar på närbelägna fäbodrar och byar. Gårdarna kallades för kolgårdar och hade till uppgift att varje år förse verksamheten med en viss mängd kol. Sådana gårdar fanns i Almo, Alvik, Backbyn, Björken, Brahammar, Brändskog, Dammskog, Fornby, Fårberg, Hallen, Hjulbäck, Jobsarbo, Klockarberg, Lundsbyrken, Mon, Norrskog, Nybingsbo, Näsbyggebyn och Olsnäs. Vissa kolargårdar finns bevarade än idag, däribland i Dammskog.

Vattenkraften i Limån nyttjades även tidigare för driften av skvaltkvarnar tillhörande byar i dåvarande Näsbygge fjärding till Leksands socken. Vid kvarninventeringen 1663–1664 fanns ett antal skvaltor som nyttjades av bönder från Hjulbäck, Mon och Björken, samt även Hjortnäs i Åsbygge fjärding. Limån har även använts vid flottning av timmer, vilket bland annat återspeg-

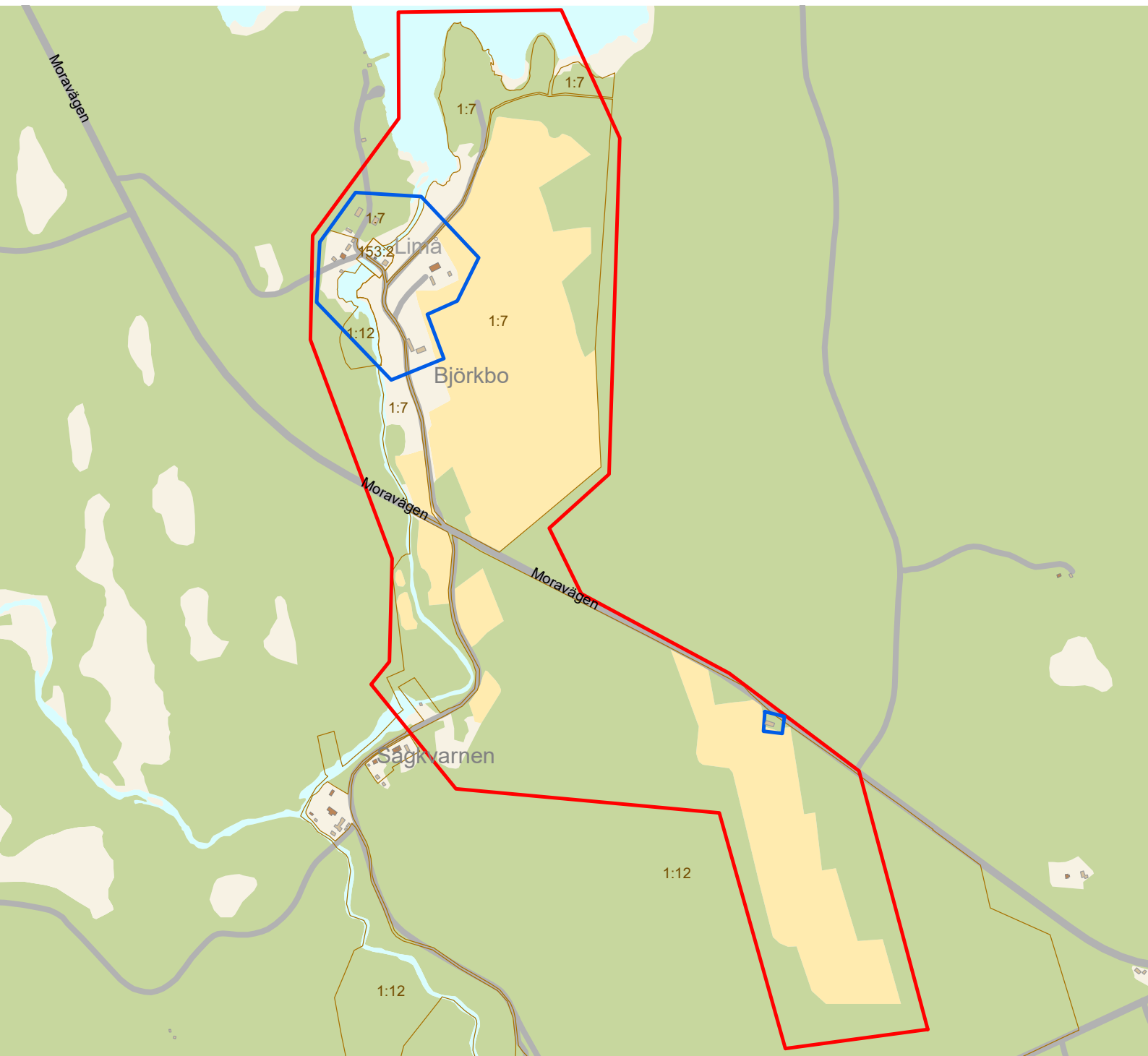
Utsikt över de stora och öppna odlingslandskapen vid Limå bruk. I bakgrunden syns såväl brukets herrgård med flyglar som den kringbyggda fägården. Limå bruk 1:7.

las genom de bevarade sättspelen vid dammen. Sättspelen är sannolikt tillverkade på Övermo varv.

Idag kvarstår endast en bråkdel av den bebyggelse som förut utgjorde Limå bruk. Anläggningen i form av bruksherrgård med tillhörande jordbruksbyggnader samt kvarstående byggnader tillhörande det gamla bruket återspeglar dock fortfarande den anrika historien om Limå bruk och järnframställning vid Siljan och bedöms därför ha särskilt kulturvärde. Odlingsmarken tillhörande bruket är imponerade till sin stora och öppna karaktär. De timrade jordbruksrelaterade byggnader som finns vid bruket är bland de största timmerhusen som påträffats under inventeringen och kan berätta om det mycket omfattande jordbruk som pågått vid bruket historiskt och bedöms därför tillsammans med kvarvarande öppna och hävdade jordbruksmarker ha särskilt kulturvärde respektive mycket höga kulturvärden.

Värden/var varsam med:

- Samtliga timmerbyggnader tillhörande före detta Limå bruk: i synnerhet de äldre timrade trösklador som finns vid brukets fägård samt vid Taxorna och bruksherrgården med flyglar samt de två ovanligt stora magasin som finns norr om den gamla dammvaktarstugan väster om Limån. Byggnadernas befintliga volym och form. Befintlig utformning beträffande fasader, fasadmaterial, fönstersättning och takmaterial om det är lertegel. Äldre bevarade detaljer så som dörrar, fönster, farstukvistar tillkomna innan 1950. Bevarad vällingklocka.
- Den kvarvarande hyttan samt den närbelägna hyttedammen med stenledare och sättspel.
- Kvarvarande fornlämningar vid bruket. Hyttan med område är fornlämning, Leksand 2000:9139.
- Öppen och hävdad jordbruksmark.

Värdekartan redovisar en klassificering av miljöer och bebyggelse enligt följande: **Röda områden** markerar större landskaps-
avsnitt och bebyggelseområden med kulturvärden eller mycket höga kulturvärden. Värdebärande egenskaper inom dessa
områden kan exempelvis vara byggnaders färgsättning, skala och form, sammanhållen byggnadshöjd eller jordbruksland-
skapets öppna och hävdade karaktär.

Blå områden markerar gårdar, byggnader, odlings- eller betesmark och bebyggelseområden som bedöms ha särskilt kulturvärde.

Vad är ett kulturmiljöprogram?

Ett kulturmiljöprogram är ett kunskapsunderlag framtaget för att tydliggöra kulturmiljöns egenskaper och karaktäristik, utan att dessa vägts mot andra intressen. När kommunen fattar beslut i detaljplaner och bygglov ska en avvägning göras mellan olika allmänna intressen, exempelvis kulturmiljöer eller naturvård, och enskilda intressen, som behovet av en större bostad eller en grannes önskan om utsikt. Det här beskrivs i Plan- och bygglagens (2010:900) andra kapitel. Genom att i förväg ta ställning till vilka områden som har särskilda värden och vad det är som gör området värdefullt förenklas kulturmiljöfrågan i den dagliga handläggningen, men beslutet om vad som är lämpligt att göra på en viss byggnad eller i ett visst område sker i det enskilda plan- eller bygglovärendet.

Ett kulturmiljöprogram kan innehålla beskrivningar av de kulturhistoriska värden som finns hos en byggnad eller en plats. Ett kulturmiljöprogram kan också beskriva miljöns historia, utveckling, nyttjande genom tiden och vilka delar och karaktärsdrag som finns kvar i området idag.

Avsikten är inte att kulturmiljöprogrammet ska vara en ”våt filt” över bebyggelsen, utan snarare att det ska vara ett verktyg för hur kommunen och fastighetsägare ska kunna använda, utveckla och tillvarata kulturmiljön för att skapa en attraktiv kommun och livsmiljö.

Kulturvärden

En kulturmiljö är sammansatt av en mängd egenskaper. En egenskap kan exempelvis vara en byggnads material, byggnadshöjd, fönstersättning, färg eller namn.

En egenskap är aldrig automatiskt värdefull. Ett värde tillskrivs alltid en miljö av olika människor i vår samtid. Personer med olika kompetenser och intressen tillskriver miljöer olika typer av värden. En byggnadsantikvarie kan bedöma att en miljö är särskilt värdefull eftersom den kan utgöra ett slags fysiskt källmaterial som berättar om det förflutna. Samhället kan använda sådana miljöer för att förmedla och konkretisera berättelser om vår historia och på så vis ge människor bättre möjligheter att förstå sin samtid. En arkitekt kan bedöma att en miljö är särskilt värdefull eftersom dess olika arkitektoniska parametrar skapar en vacker och trivsamt livsmiljö. En person kan också bedöma att en plats är värdefull eftersom hen har många minnen kopplade till den.

Det är väldigt viktigt att tydliggöra varför en egenskap tillskrivits ett värde och av vem. Då blir det möjligt att senare följa upp på väderingen och förstå varför den är gjord.

Vad och hur har vi bedömt?

I detta kulturmiljöprogram bedöms kulturhistoriska och estetiska värden, samt delvis även sociala värden. Begreppen förklaras i sitt sammanhang nedan. Alla värderingar är skrivna och utförda av byggnadsantikvarier vid Dalarnas museum. Begreppet kulturvärde används för att beskriva den sammantagna bedömningen mellan dessa tre värdeaspekter.

Kulturhistoriska värden

Miljöer, platser och byggnader med kulturhistoriska värden bär på berättelser om det förflutna som av olika anledningar bedöms vara viktiga för vår samtid – eller att bevara för framtiden. I arbetet med Leksands kulturmiljöprogram har berättelserna om det äldre bondesamhället, timmerhuskulturen, turismen i Leksand och industrisamhället bedömts som särskilt viktiga. De värderingar som finns listade i rapporterna och på hemsidan utgår ifrån bedömningar om hur olika platser, miljöer eller byggnader återspeglar olika aspekter av dessa berättelser. På platser där andra intressanta berättelser tydligt framträder har även dessa medtagits i bedömningen av byns olika värden. Det kan exempelvis beröra anknytningar till välkända historiska personer eller lokala traditioner som är särskilt viktiga för en specifik by. I Leksands-Noret återspeglas delvis andra berättelser än i byarna, varför bedömningsgrunderna där skiljer sig från byarna. Miljöer och byggnader som inte förändrats nämnvärt under de senaste 40-50 åren värderats generellt högt i detta kulturmiljöprogram. Detta beror på att ovannämnda berättelser mer tydligt kan utläsas ur de miljöer som inte nämnvärt förändrats under senare tid.

Estetiska värden

Miljöer, platser och byggnader med estetiska värden bedöms ha stora utseendemässiga och upplevelsemässiga kvaliteter idag. Det kan röra sig om byggnader som är uppförda med stor hantverksmässig skicklighet och högkvalitativa material, landskapsrum där bebyggelsen och landskapet tillsammans bildar trivsamhet eller miljöer som är synbart gamla och bär många spår av tidens tand. Bedömningen av estetiska värden har utförts av Dalarnas museums byggnadsantikvarier och har i första hand gått ut på att fånga upp och värdesätta landskapets och byarnas unika karaktär beträffande färgsättning, volymer, former och placering i landskapet. Landskapets karaktär berättar oftast en viktig berättelse och har därför kulturhistoriska likväl som estetiska värden. Den värderingstext som i rapporter och bykaraktäriseringar benämns Låg, tät, faluröd eller ofärgad bebyggelse är den enda som helt och hållet utgått ifrån en estetisk bedömning av byarna.

Sociala värden

Miljöer, platser och byggnader som väcker känslor och är betydelsefulla för grupper eller enskilda personer har sociala värden. I detta kulturmiljöprogram har sociala värden endast undersökts översiktligt genom ett inledande församråd där allmänheten fått möjligheten att lämna in förslag till miljöer att ta med i kulturmiljöprogrammet. Vi har i största möjliga mån bejakat dessa förslag i inventeringsarbetet, och tagit med miljöer som framträtt i församrådet när vi besökt aktuella byar och platser i inventeringsarbetet.

Biologiskt kulturarv

Enkelt uttryckt är biologiskt kulturarv natur som berättar om kultur. Allt från enskilda träd till hela landskap kan berätta historien om den mänskliga när-

varon. Eftersom berättelserna förmedlas av något levande ligger det i sakens natur att det biologiska kulturarvet befinner sig i ständig förändring- det kan vara kortlivat men kan också fortleva i århundraden.

Biologiskt kulturarv är resultatet av människans möte med det levande i naturen. Genom att förstå detta möte kan vi förklara det vi ser i landskapet och visa vad som behövs för att ta vara på olika värden i landskapet.

Det biologiska kulturarvet kan handla om enskilda träd och buskar som formats av människan, som träd som planterats i en allé eller hamlats för att lövet ska kunna användas som foder till djuren. Det kan även vara större landskap, som fåbodvallen med hackslog, med den omgivande skogen som brukats för bete och där vallkullorna gjort ristningar i träderna där de rastat. Det kan även vara det brukade landskapet runt och inne i byn, med ängs- och åkermarker.

Ekonomiska värden

Miljöer med kulturvärden kan ha högre ekonomiska värden i jämförelse med andra miljöer. Exempelvis kan verksamheter så som ett kaféer eller butiker nyttja byggnader eller miljöer med kulturvärden i sin marknadsföring för att locka kunder och profilera sin verksamhet. Dalarnas unika natur- och kulturlandskap med byar, gårdar och byggnader är också en viktig ekonomisk resurs inom besöksnäringen. Antingen indirekt i förhållande till annan verksamhet eller direkt som ett besöksmål. Byggnader med kulturvärden kan även vara en reell ekonomisk resurs för privatpersoner. En studie från Kulturmiljö Halland har visat att människor i Halland historiskt varit benägna att betala i snitt 7% mer i förhållande till förväntat marknadsvärde för byggnader som bedömts ha kulturvärden. Undersökningen baseras på en jämförelse av köpesumman delat på taxeringsvärde (K/T-talet) mellan byggnader med kulturvärden och byggnader utan kulturvärden.

Fastighetsbeteckningar och GDPR

I kulturmiljöprogrammet anges fastighetsbeteckningar för att visa på var det finns värden, i exempelvis en miljö eller byggnad. Fastighetsbeteckningar kan anses vara personuppgifter.

För att behandla personuppgifter i kommunens verksamhet måste dataskyddsförordningen (GDPR) följas vilket betyder att det ska finnas stöd i en av de rättsliga grunder som återfinns i GDPR. För att använda fastighetsbeteckningar i kulturmiljöprogrammet hänvisas till GDPR:s artikel 6.1.e, att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i kommunens myndighetsutövning. Uppgifter av allmänt intresse enligt artikel 6.1.e. ska exempelvis ha stöd i lag eller annan förordning. Obligatoriska uppgifter som ålagts kommuner att utföra, exempelvis bygglovgivning, översiktsplanering och detaljplanering enligt plan- och bygglagen, är av allmänt intresse. För att kunna ta väl avvägda beslut i bygglov och detaljplanering men även för att allmänheten ska kunna följa plan- och bygglagen även i de fall det inte krävs myndighetsutövning (exempelvis bygglov), behövs bra

kunskapsunderlag kring kulturmiljöns värden och var de återfinns, geografiskt. Relevanta lagrum återfinns i plan- och bygglagen:

- 2 kap 3 § om att planläggning ska göras med hänsyn till de kulturhistoriska värdena,
- 2 kap 6 § om att planläggning, bygglovgivning och även vid åtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. kulturvärdena på platsen,
- 4 kap 16 § om reglering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i detaljplan,
- 8 kap 13 § om förbud mot förvanskning av en byggnad som är särskilt värdefull,
- 8 kap 14 § om att underhåll ska göras varsamt så att byggnadsverkets kulturhistoriska värde bevaras och
- 8 kap 17 § om att ändring och flyttning av byggnad ska göras varsamt så att dess kulturhistoriska värden tas tillvara.

För att enkelt och exakt ange läge är det mest lämpligt att använda fastighetsbeteckningar, som sällan ändras och när de ändras så kan deras historiska utsträckning spåras i Lantmäteriets förrättningsakt.

LEKSANDS
KOMMUN

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Dalarnas
museum